

Významné životní jubileum profesora Pavla Braveného

Jsem velmi poctěn možností představit vynikajícího fyziologa, světového experimentálního kardiologa, oblíbeného učitele, skvělého organizátora, moudrého rádce, nadaného malíře a zábavného společníka, člověka, jehož dlouholetého přátelství si nesmírně vážím, vskutku renesanční osobnost prof. Pavla Braveného. Je pro mne především nepochopitelné, že tento věčně mladý Moravák oslavuje jubileum, které je pro šedesátníka neuvěřitelné, pro sedmdesátníka varováním, ale pro devadesátníka nostalgickou vzpomínkou na mládí. Nezbyvá než dát za pravdu Voskovci a Werichovi, kteří ve slavné Baladě z hadrů došli při definici středověku k závěru, že jako „střed věků“ se musí neustále posouvat, a že tedy čas je pojem relativní.

Sám jsem se s Pavlem potkal v době, kdy již byl nepřehlédnutelným členem tandemu Kruta-Bravený a spolu s Josefem Šumberou představovali pilíře brněnské školy experimentální kardiologie. Brilantní přednášky z elektrofyziologie srdečního svalu v nás vždy vzbuzovaly posvátnou úctu a moc jsme si vážili toho, že Pavel – obdivovaný starší kolega – byl ochoten zúčastnit se i nezralých diskusí mladých nadšenců. Nesmíme zapomenout, že v době, kdy moje generace začínala, měl Pavel za sebou již řadu významných objevů. V roce 1958 spolu s Krutou zavedli koncepci restituce srdeční kontraktility do analýzy vztahu síly a trvání kontrakce a vysvětlili jeho zdánlivě inkompatibilní projevy jednoduchým principem, později označovaným jako „calcium handling“. Krutova brněnská škola se pojetím autoregulace srdeční stažlivosti brzy nesmazatelně zapsala do mezinárodního povědomí. Když se ukázalo, jak mechanická činnost srdce, závislá na intracelulární koncentraci vápníku, závisí na membránových dějích, začala se Krutova skupina orientovat na buněčnou elektrofyziologii. Tehdy přišla s původní, až mnohem později zdomácněnou teorií mnohočetných elektromechanických vazeb. V roce 1962 Pavel ukázal, že pulsus alternans vzniká na buněčné úrovni; spolu se Šumberou a Šimurdou studovali inotropní efekt nízké teploty a iontů stroncia. Ve druhé polovině šedesátých let, v době takzvaného tání, se Pavlovi podařilo vyjet do zahraničí a strávil několik radostných měsíců s prof. Meijlerem v Amsterdamu a prof. Blinksem v Bostonu. Šťastná a plodná léta však pomalu končila. Po roce 1968 byla Krutova skupina rozpuštěna a Pavel přešel na klinické pracoviště. I za těchto ztížených podmínek však spolupráce s kolegy pokračovala: byli např. schopni popsat a posléze i vysvětlit funkci sodíko-vápníkového výměníku. O tom, že šlo skutečně o zásadní vklad do světové vědecké pokladnice, svědčí skutečnost, že práce Braveného a Šumbery, otištěná v *Pflügers Archiv* v roce 1970, byla v posledním čísle významného časopisu *Dialogues in Cardiovascular Medicine* označena za jeden z klíčových článků o významu kalcia v srdečním svalu. Výrazné

omezení zahraničních styků však vedlo postupně ke ztrátě nadějně se rozvíjejících kontaktů, k odborné izolaci a zaostávání za bouřlivým vývojem světové vědy.

V okamžiku největší deprese přichází Pavel Bravený s návrhem zachránit experimentální kardiologii vytvořením odborného fóra, které by umožnilo její intelektuální přežití a snížení negativních důsledků „splendid isolation“. Při Československé fyziologické společnosti České lékařské společnosti J. E. Purkyně tak vzniká v roce 1972 Komise klinické a experimentální kardiologie, která měla za úkol seznamovat teoretické a klinické kardiology s pokroky světové vědy. Bylo dohodnuto, že konference se budou konat každoročně, a to střídavě v Čechách, na Moravě a na Slovensku. Program každoročních setkání byl koncipován monotematicky a vždy „od molekuly až k lůžku pacienta“. První pracovní konference se konala v Novém Městě na Moravě; organizoval ji Pavel a byla věnována – jak také jinak – otázkám kontraktility myokardu. Postupem času se vytvořila početná skupina každoročních účastníků; odborná úroveň byla na domácí poměry vynikající a atmosféra neopakovatelná. Lze s potěšením konstatovat, že Komise klinické a experimentální kardiologie téměř beze zbytku naplnila představy svých zakladatelů. Pomáhala udržovat přijatelnou míru informovanosti, iniciovala konkrétní spolupráci, vychovala řadu mladých kardiologů a především pomáhala budovat povědomí o kardiologii jako vědě nedělitelné, na které se rukou společnou podílejí jak experimentální, tak kliničtí kardiologové. V neposlední řadě pak vytvářela přátelskou atmosféru, která pomáhala překonat komplikované obtíže, které doba přinášela. Experimentální kardiologové se tak i za ztížených podmínek snažili, aby jejich odborné zpoždění nenabýlo hrozivých rozměrů.

V roce 1982 se Pavlovi naskytla šance pracovat ve Fyziologickém ústavu Kuvajtské univerzity. Možnost učení, výzkumná práce a kontakt s mezinárodní vědeckou komunitou, to vše působilo na chvíli jako tolik potřebný doping. Návrat domů byl však návratem do nezměněných poměrů...

Po listopadu 1989 se Pavlovi život zcela převrátil; konečně se stal tím, kým měl být už léta. Byl zvolen proděkanem a posléze děkanem Lékařské fakulty Masarykovy univerzity v Brně, stal se profesorem a přednostou milovaného Fyziologického ústavu LF MU. V letech 1992–1998 byl prorektorem Masarykovy univerzity. Jeho působení ve všech těchto funkcích zásadně ovlivnilo brněnskou akademickou atmosféru a zanechalo nesmazatelné stopy. Vědecká kariéra Pavla Braveného vrcholila v roce 1995, kdy se stal prezidentem světového kongresu Mezinárodní společnosti pro výzkum srdce (International Society for Heart Research – ISHR). Komise klinické a experimentální kardiologie

totiž svojí filozofií, organizací i vědeckou aktivitou představovala i ve světovém měřítku ojedinělou národní vědeckou společnost. To bylo bezpochyby jedním z rozhodujících důvodů, který způsobil, že byla pověřena uspořádáním světového kongresu v Praze. S odstupem času lze konstatovat, že první světové setkání více než 1 200 experimentálních kardiologů na východ od Krušných hor se úspěšně zapsalo do dějin ISHR a stalo se vyvrcholením dosavadní činnosti Komise klinické a experimentální kardiologie.

Své rodné Brno přivedl Pavel na výsluní experimentální kardiologie v roce 2003, kdy spolu s prof. Novákovou zorganizoval na místě slavného objevu Mendelovo symposium „Geny a srdce“. Genius loci, vynikající odborná úroveň a typicky moravská přátelská atmosféra vykonaly své. A abych nezapomněl: díky návštěvě slavkovského bojiště se francouzští kolegové cítili jako doma a konečně začali chápat, proč řada napoleonských bojovníků změnila svou otčinu; moravský sklep v Čejce pak způsobil, že se japonští účastníci snažili zpívat moravské písně již po prvních dotecích chladných skleniček. Chybějící enzymatické vybavení tak vedlo k rychlejšímu pochopení moravského folkloru.

V Pavlově společnosti jsem se nikdy nenudil. Jeho smysl pro humor je záviděníhodný, encyklopedické znalosti se zdaleka netýkají jen experimentální kardiologie. Poutavě vykládá o svém oblíbeném umění, historii a samozřejmě o rodné Moravě. A to nehovořím o jeho četných žácích a spolupracovnících, o těch, jimž poradil a pomohl. Jen ti, kdo s ním pracovali, mohou ocenit věcnou, tvůrčí a přitom přátelskou atmosféru všech setkání. Je však nutno poklonit se i Pavlově obdivuhodné ženě, která ho věrně provází časy radostnými i obtížnými; Pavla si bez starostlivé péče milované Jiřiny nedovedu představit; i jí patří náš obdiv a upřímné gratulace k jejímu významnému životnímu jubileu.

Pavel nikdy nebyl epigonem, vždy hledal nové, často intelektuálně a metodicky velmi obtížné cesty. To nutně vedlo i k návratům a novému hledání, ale taková je již cesta těch, pro něž se touha po poznání stala cílem života. Je to člověk vpravdě renesanční, ale přitom z masa a kostí. Ať Ti to, Pavle, ještě dlouho vydrží.

Bohuslav Ošťádal

Členové výboru ČKS se připojují k laudaci prof. Bohuslava Ošťádal věnované prof. MUDr. Pavlu Bravenému, CSc., jenž v lednu oslavil významné životní jubileum. Pan profesor Bravený je legendou české experimentální kardiologie, již v šedesátých letech minulého století publikoval práce dodnes citované v mezinárodním písemnictví. V době temna po roce 1968 se mu podařilo v Československu založit Komisi klinické a experimentální kardiologie působící dodnes, jejíž několika setkání jsem měl tu čest se také aktivně účastnit. Již z té doby si i já pamatuji přátelského a nesmírně vzdělaného pana profesora, který ohromoval nás mladé kardiology skvělými přednáškami, ale také vlídností při následujících diskusích. Podrobnosti o jeho vědeckém přínosu pro českou kardiologii uvádí ve své gratulaci prof. Ošťádal. Dovolte mi proto, abych zde za všechny české kardiology poděkoval panu profesorovi Bravenému za dlouholetou poctivou a vynikající práci, kterou výbor ČKS již dříve ocenil udělením zlaté medaile prof. Libenského. Přejeme Vám, pane profesore, dobré zdraví a těšíme se mimo jiné také na Vaše další obrázky, které jsou publikovány v časopisu *Kardiologická revue*.

Michael Aschermann